

TEATRIANKEET 2004/2005

JMK 2005 nr 12

1. Algupärane teatritekst, mille ilmumine Eesti lavale hooajal 2004/2005. tunnub Teile märkimisväärne?

2. Põnevaim/ootamatuim tõlkenäidend eesti teatris?

3. Tugevaim lavastus?

4. ... muusikaline kujundus ja kunstnikutöö?

5. ... naisosatäitmine?

6. ... meesosatäitmine?

7. ... kõrvalosa?

8. Millise Eesti teatri repertuaarikujundust peate kõige läbimõeldumaks?

9. Kas viimase paari aasta jooksul sageli kuulnud kriitikute etteheide, nagu toimiks eesti teater kuidagi nihkes ühiskonnas ja kultuurielus reaalselt toimuvast (ehk „õhus“ olevast), kehtib endiselt või hakkavad asjad paika asetuma? Ja kui, siis mis suunas (st, kas teater suhestub muude protsessidega aktiivsemalt või on teatri marginaliseerumine tänases ühiskonnas omamoodi loomulik)? Kuhu asetub sellel kaardil meie algupärane dramaturgia? Või on tegu teravikuna pseudoprobleemiga?

10. Mida sooviksite kommenteerida? (Probleemid, mured, rõõmud, üllatused, vihastamised, tähelepanekud vms.)

11. Millised (arvatavasti) teatripildis olulised lavastused on nägemata?

ÜLEV AALOE:

1. Eelmisel hooajal oli mul kaks suuremat teatrielamust, mis mõlemad põhinesid „eesti ajal“: Kauksi Ülle „Taarka“ Obinitsas Seto Seltsimaja õuel ja Tammsaare „Tõde ja õigus. Teine osa“ Tallinna Linnateatris. Nüganeni Tammsaare-instseneering võimaldas luua sellise koolimiljöö ning õpetajate ja õpilaste galerii, et söandaksin 1. punkti all välja pakkuda mõlemat nimetatud teksti, seda vaatamata mõningatele dramaturgialistele puudustele.

2. Tõeliselt „suur kala“ sedapuhku võrku ei sattunud. Seetõttu kasutaksin võimalust märkida tandemil Volkonski-Villemson juba aastaid väldanud tulemusrikast tööd Shakespeare'i näidendite uute tõlgete kallal.

3. Tugevaim lavastus oli minu arvates „Tõde ja õigus. Teine osa“ (Elmo Nüganen), teatud mõõndustega ka „Taarka“ (Ain Mäeots); neist mõlemast leidsin ka meeldejäävaimad näitlejatööd. Mõlema puhul saab lisaks rääkida õnnestunud kunstnikutööst (Iir Hermeliin). Omas laadis täiuslikud lavastused olid ka „Julia“ (Tiit Ojasoo) ja kevadel eesietendunud Nukuteatri „Troll-Poiss“ (Finn Poulsen).

4. „Julia“ Eesti Draamateatris – kunstnik-lavastaja Ene-Liis Semper, lavastaja ja muusikaline kujundaja Tiit Ojasoo.

5. Merle Jääger (nimiosa „Taarkas“).

6. Aarne Üksküla (Härra Maurus – „Tõde ja õigus. Teine osa“).

7. Rain Simmul (Slopašev – „Tõde ja õigus. Teine osa“). Marje Metsur („Taarka“: Võrumaalt pärit näitleja oskas väga tõetruult sulanduda setude massi Taarka ema rollis).

8. Rakvere Teatri repertuaarikujundus.
 9. Kas just pseudoprobleemiga, aga eesti teatri „suur mure“ see nüüd küll pole. Kriitikud kalduvad üldse teoretiseerima ja jõuavad vahel üsna küsitavate järeldusteni, nagu „näitlejateatri kriis“ vms.
 11. ??? (Lavastusi tuleb välja palju, ise olen näinud veelgi vähem lavastusi kui eelmistel aastatel, kuid enamikku neist, mis valiti parimate hulka ja pääsesid draamafestivalile Tartusse, samuti olen lugenud enamikku tekste. Aga minu nimistu ja valik on paratamatult subjektiivne, et mitte öelda ebaobjektiivne.)

JAAK ALLIK:

1. Merle Karusoo „Misjonärid“, Jaan Tätte „Meeletu“, Andrus Kivirähi „Aabitsa kukk“ ja Mart Kivastiku „Põrgu wärk“.
2. Edward Albee „Kits“, Shelagh Stephensoni „Vee mälu“, Kai Henseli „Klammi sõda“. Ja proosatekstidest muidugi George Orwelli „Loomade farm“.
3. Elmo Nüganeni „Tõde ja õigus. Teine osa“, Hendrik Toompere jun „Põrgu wärk“, Tiit Ojasoo „Julia“, Madis Kalmeti „Vee mälu“.
4. Kunstnikutöödest: Liina Keevalliku „Ema“, Ene-Liis Semperi „Julia“ ja „Rosenkrantz ja Guildenstern on jälle surnud“.
 Muusikaline kujundus: Peeter Konovalovi „Orkester“ ja „Suvi“, Tiit Ojasoo „Julia“.
5. Marika Vaarik („Klammi sõda“ ja „Teatriromanss“), Katariina Lauk („Teatriromanss“), Herta Elviste („Vladimiri väljak“), Liina Vahtrik („Ema“), Mirtel Pohla („Julia“), Piret Laurimaa („Vee mälu“).
6. Tambet Tuisk („Padjamees“), Rain Simmul („Meeletu“), Guido Kangur („Kits“), Tõnu Oja („Aabitsa kukk“), Taavi Eelmaa („Ema“), Meelis Rämmed („Suvi“).
7. Hilja Varem („Seitse samuraid“), Kat-

rin Saukas („Teatriromanss“), Rain Simmul („Tõde ja õigus. Teine osa“), Indrek Sammul („Sebastian“), Rein Oja („Padjamees“), Ain Lutsepp („Suveöö unenägu“), Vello Janson („Teatriromanss“), Tiit Sukk („Julia“), Arvi Mägi („Aarete saar“).

Tervikansamblina tahaksin esile tõsta „Põrgu wärgi“ ja „Pál-tänava poiste“ truppi.

8. Mõõdunud hooajal tundub kõige läbimõeldum repertuaarivalik olevat Rakvere Teatril.

9. Päril pseudoprobleem see pole, sest lavastajail on siiski üllatavalt vähe öelda tänase tegelikkuse kohta. Mõõdunud hooajal võis selliseid soove üles lugeda ühe käe näppudel (Karusoo, Komissarov, Aaslav-Tepandi, Võigemast, Sarnet). Loomulikult saab seda öelda ka klassikalise dramaturgia kaudu ja nii kõneles Nüganeni „Tõde ja õigus“ mulle tänapäeva ühiskonnast rohkem kui näiteks Kolditsa „Loomade farm“. Loo-tustandvalt on meie oma dramaturgia hakanud siiski juba asjast rääkima (Tätte, Kivirähk, Lennuk).

10. Kommenteeriksin meie teatrikriitikat, mille „ohvriks“ värskelts ka ise osutusin. Minu lavastus „Õnnetunne“ leidis retsenseerimist neljas olulisimas kultuuri kajastavas ajalehes, kolmes neist mõõdukalt positiivselt ja ühes mõõdukalt negatiivselt, nii et ei kvantiteedi ega suhtumise üle ma nagu kurta ei saaks. Paraku neljast artiklist kolmes ei räägita ega isegi ei nimetata lavastuses mängivaid näitlejaid. Võiks ju arvata, et ehk need näitlejad seda ei vääri-nud, kuid kuna kaks retsensiooni olid n-ö võrdlevad ja ka „Lõõmavast pimedusest“ ning „Push up'ist“ kirjutades ei mainitud näitlejatöid, siis tundub, et asi on siiski kriitikuis. Üheski artiklis pole muidugi sõnagi ka lavakujundusest. Loomulikult pole keegi retsensenti-dest lugenud näidendit, kuid see ei takista ühel neist mulle ette heitmast, et

Kriitikute arvates möödunud hooajal kolmandat kohta vääriv lavastus „Põrgu wärk”. Pildil Tiit Sukk (Ferdinand Sannamees) ja Jan Uuspõld (Eduard Wiiralt).

ma olevat „kummalise enesetsensuuri-
ga teravused eos välistanud”, teisel aga
arvamas vastupidiselt, et olen koomilise
tasapinna võrdlemisi järjekindlalt
välja lõiganud ning näidanud sündmu-
si hoopis tõsidraamatilistena. Üks auto-
riitest saabus etendusele tund pärast sel-
le algust, mis aga ei osutunud takistu-
seks arvamuse avaldamisel. Seda kõike
omal nahal kogedes mõistan ma lavas-
tajate ja näitlejate põlglikku suhtumist
tänaesse teatrikriitikasse, mis suures
osas kujutab endast tõesti vaid juhuvaat-
aja juhumuljetamist ning pole mingilgi
määral teatriprotsessi tõsiselt võeta-
vaks koostisosaks. Erandiks on vahest
ehk ainult need üksikud lavastused,
mis TMKs põhjalikku ja mitmekülgselt
käsitlust leiavad. Mida teha? Ma ei
söandaks öelda, et seda juhumuljeta-
mist üldse vaja pole, kuid panen siiski

imeks kriitikute eneseväarikuse lati nii-
võrd madalale langemist.

11. Ma pole näinud kogu Nukuteatri re-
pertuaari ja teistest olulisematest lavas-
tustest „Vanemuises”: „Suur küri hunt”,
„Nagu teile meeldib”, „Tuletikke lae-
namas”, „Veronika otsustab surra” ja
„Taarka”; „Endlas”: „Agnes”, Rakvere
Teatris: „Johannese passioon” ja mujal
„Soolaev”, „Eebenipuust torn”, „Iwo-
na, burgundi printsess”, „Kustutage
kuuvalgus”.

RAIT AVESTIK:

1. Katri Aaslav-Tepandi / Vaino Vahin-
gu „Teatriromans”, Andrus Kivirähi
„Aabitsa kukk”, NO 99 „originaaltek-
tid”, Jaan Tätte „Meeletu”, Kauksi Ülle
„Taarka”.

2. George Orwelli „Loomade farm”,
Martin McDonagh’ „Padjamees”, Katja

Krohni „Suur kuri hunt“, vendade Presnjakovide „Terrorism“ ja Kai Henseli „Klammi sõda“.

3. Tiit Ojasoo „Julia“ (Draamateatris) ja „Seitse samuraid“ (NO 99).

4. Kunstnikutöö: „Vanemuise“ „Taarka“ (Iir Hermeliin) ja „Suur kuri hunt“ (Jaanus Laagriküll), Draamateatri „Julia“ (Ene-Liis Semper), Nukuteatri „Karjatüdruk ja korstnapühkija“ (Kalju Kivi), Rakvere Teatri „Johannese passioon“ (Kristi Leppik), „Ügala“ „Aarete saar“ (Jaak Vaus). Muusikaline kujundus: Von Krahli „Ainult võltsid jäävad ellu“, VAT Teatri „Pál-tänava poisid“ (Kaspar Jancis), Draamateatri „Julia“ (Tiit Ojasoo).

5. Marika Vaarik („Teatriromanss“ ja „Klammi sõda“), Merle Jääger („Taarka“), Piret Rauk („Vee mälu“).

6. Tambet Tuisk („Padjamees“), Lauri Kink („Diileri valik“), Tõnu Oja („Aabitsa kukk“).

7. Kõik näitlejad lavastuses „Ainult võltsid jäävad ellu“, Hele Kõre („Meeletu“), Jaak Prints ja Kersti Heinloo („Suur kuri hunt“), Aarne Soro ja Hilje Murel („Terrorism“).

8. Tundub, et kõik teatrid on oma repertuaari üle ja läbi mõelnud. Küsimus on selles, mida taotletakse. Eks suurematel teatritel ole muidugi keerulisem. Samas tundub neil ka kõik suhteliselt paigas olevat.

9. Ilmselt ei räägi eesti teater sotsiaalsel ja poliitilistel teemadel. Selline teater meil praktiliselt puudub. Kuigi igapäevane elu ja poliitika annavad materjali küllaga. Kas või Nukuteatrile. „Poliitikud“ lavale, publikule tomatid kätte ja nalja saab kõvasti. Äärmiselt vaeses seisus on ka sotsiaalselt terav teater noortele jne. Mõtte- ja kunstiteatrit on juba üsna hea valik. Vormiliselt on meie teater n-õ muude protsessidega jõudsalt suhestuma hakanud, sisuliselt erilist sekkumist veel märgata pole. Aga jah – kas peakski!?

10. Rõõmud ja mured kipuvad aastast aastasse korduma. Kõike on liiga palju, midagi on natuke vähe. On head ja õiget teatrit ning head käitumist ja mõtlemist. Palju on jama ja see väsitab. Ka „teatritelu“ puudutava ajakirjanduse kontekstis. Paha on see, et uusi noori mõtestatult kriitilisi kriitikuid eriti ei paista ning vanimad kriitikud ei taha kirjutada. See on väsitav. Aga ikkagi pakub meie teater midagi sellist, mille pärast oma tööd rõõmuga edasi teed. Ja tahad neid (nii teatrit kui oma tööd) veel paremaks muuta.

11. Draamateatris „Õmblejannad“, „Surm ja tütarlaps“; Linnateatris „Tõde ja õigus. Teine osa“, „Impro 3 – Punane Hanrahan“; Vene teatris „Preili Julie“; NO 99s „Vahel on tunne, et...“; „Vanemuises“ „Salemi nõiad“, „Nagu teile meeldib“; „Endlas“ „Deemon“; Rakvere Teatris „Misjonärid“; Von Krahli „Ema“; „Theatrumis“ „Miks mitte abielluda“; MTÜ Ühendus R.A.A.A.M.: „Põrgu värk“; MTÜ Kell Kümme: „Eebenipuust torn“.

MARIS BALBAT:

1. Jaan Tätte „Meeletu“ Linnateatris (hea oli ka Eva Klemetsi lavastus). Mart Kivastiku „Põrgu värk“ (tema „Savonarola“ puhul tahaks aga autorile soovitada, et ta enam ei teeks tellimustööd – ei näi asjale kasuks tulevat). Ka Karusoo „Misjonärid“ Rakvere Teatris, mis millegipärast siiski puudutas vähem kui enamik Karusoo eelmisi dokumentaalnäidendeid. Mõttekas (ja samas naljakas!) oli ka inimestega manipuleerimisest rääkiv Kivirähi „Aabitsa kukk“. Katri Aaslav-Tepandi „Teatriromanss“ ei täitnud ootusi: liiga lihtsalt teatrilugu illustreeriv, samas näitlejate osas kas valesti valitud tüpaažid (Juhan Luiga – Tõnu Tepandi) või vähe veenev rolliesitus (Erna Villmer – Katariina Lauk).

2. Martin McDonagh' „Padjamees“ NO-teatris, Shelagh Stephensoni „Vee mälu“ „Endlas“.

Kriitikute möödunud hooaja lemmiklavastus „Julia“.
Pildil: Mirtel Pohla (Julia) ja Taavi Teplenkov (Tybalt).

3. Elmo Nüganeni „Tõde ja õigus. Teine osa“ Linnateatris. „Põrgu värk“ Viinistu kunstiuuseumis (siin klappis Kivastiku ja Toompere koostöö vägagi hästi). Palju kiidetud „Julia“ ei suutnud mind millegipärast kaasa haarata.

4. Aime Undi väga leidlik ja ootamatu, samas hästi funktsionaalne lahendus Linnateatri „Meeletus“.

5. Piret Laurimaa – ootamatult särav osatäitmine Teresana „Endla“ „Vee mälus“.

6. Sulev Tepparti Aleksander Tassa „Põrgu värgis“ – küllap Tepparti elu parim roll. Aarne Üksküla Maurus Linnateatri „Tões ja õiguses“. Guido Kanguri Martin Draamateatri „Kitses“ (üks neid juhtumeid, kus lavastust väärtustab põhiliselt üks näitlejaroll). Ain Lutsepa Leon Grumberg Draamateatri „Õmblejannades“ (seekord väärtustavad lavas-

tust kaks osatäitmist – ka Kersti Kreismanni oma). Hannes Kaljujärve Solness „Vanemuise“ „Ehitusmeister Solnessis“. Tõnu Oja Draamateatri „Aabitsa kukes“. Nimekirja võiks jätkata – samal ajal kui väga heade naisosade meenutamisel jään kimpu.

7. Rain Simmuli Slopašev Linnateatri „Tões ja õiguses“ – aga ka enamik teisi õpetajate rolle selles lavastuses. Allan Noormets Linnateatri „Meeletus“. Kersti Kreismann „Õmblejannades“.

8. Jään vastuse võlgu, liiga vähe on nähtud.

9. Liiga suurt nihet ei ole. Algupärase dramaturgia koht teatrite üldises repertuaaris on sellest punktist hinnates hea. Marginaliseerumine pole loomulik.

10. Midagi väga olulist kadus eesti teatrist Mati Undiga, ja see tähendab rohkemat kui tema üksikute lavastuste kvaliteeti.

Probleemiks on vähekaidavates koh- tades mängitavate suvelavastuste kät- tesaadavus. Juba teist suve jäi mul täitu- mata tungiv soov näha Kuusalu lähistel mängitavat „Eesti ballaade“. Eelmisel suvel jäi samamoodi nägemata kusagil Lahemaa pärapõrgus etendatav „Suve- kool“, mis mind vägagi huvitanud oleks. Samal moel jäi eelmisel suvel vaatama- ta ka „Orkestriproov“ Narvas, mida mängiti hiljem küll Tallinnas, aga mida üks lavastust Narvas näinud inimene tungivalt soovitas mitte mujal vaadata.

Ma ei ole autoomanik, ja küllap mitte ainus selletaoline. Kas asjale ei leiduks mingit lahendust? Teatriliidu poolt? Kirjanike Liit tegi sel suvel „Eesti ballaadide“ vaatamiseks ühishväljasõi- du. Või oleks kas või mõnelegi etendu- sele tüürida (tasuline) buss? Muidugi, saan aru, et kui etendused on niigi välja müüdnud, pole teater või lavastusgrupp asjast huvitatud.

11. Nägemata on sedavõrd palju, et kõhklesin, kas mul on üldse õigust siin- sele ankeedile vastata. Nägemata lavas- tuste hulgas on „Kevade“, „Surm ja tü- tarlaps“, „Seitse samuraid“, „Taarka“, „Neli aastaaga“, Rakvere Teatri „Boob teab“, „Ainult võltsid jäävad ellu“, „Päl- tänava poisid“ ja palju muud. Nähtud on eelkõige Tallinna teatrite lavastused.

Kõhedust tekitas minus aga seik, et mõni lavastus, mis tegelikult on näh- tud, ei meenunud mulle algul sellisena üldse! Nagu pühitud mälust. Miks nii? Kas viga on minus või lavastuses? Kui ometi mäletan mõnda teist samal ajal nähtud lavastust üksikasjadeni. Mälu valib? Mille järgi?

KRISTI EBERHART:

1. Mart Kivastiku „Savonarola tuleriit“. Teatriajaloo huvilisena ei saa ma maini- mata jätta ka Katri Aaslav-Tepandi ja Vaino Vahingu „Teatriromanssi“, mis oli üle viiekümne viie aasta esimene draamalavastus „Estonias“. Väga kah-

ju, et näidendina ja teatrisündmusena jäi see siiski marginaalseks ürituseks. Autorite tekst pani mõtlema selle üle, mis on teatriajaloost rääkiv näidend ja mis memuaarpõimik kultuuriõhtul esi- tamiseks. Kahjuks olid autorid doku- mentaalainese tsiteerimise kõrval jät- nud vähe ruumi improvisatsioonile, ilmselt uskudes, et kirjakatkendites ja ajalooramatutes on salvestunud kuna- gi elanud inimeste essents ja tõde, et sel ajal, kui Erna Villmer ei kirjutanud kirja ega seisnud laval fotona säilinud poo- sis, polnud teda olemas. Väiksemgi samm assotsiatsioonide ja improvisat- siooni teele oleks asjale elu sisse puhu- nud. Seda suurema nostalgiaga tuli meelde Mari Tuulingu – Jaanus Rohu- maa kümne aasta tagune „Ainus ja igavene elu“ ja kevadel oli pidu minus eneses, kui lugesin Andrus Kivirähi näidendit teatrientusiasti Adolf Rühka lühikesest elust.

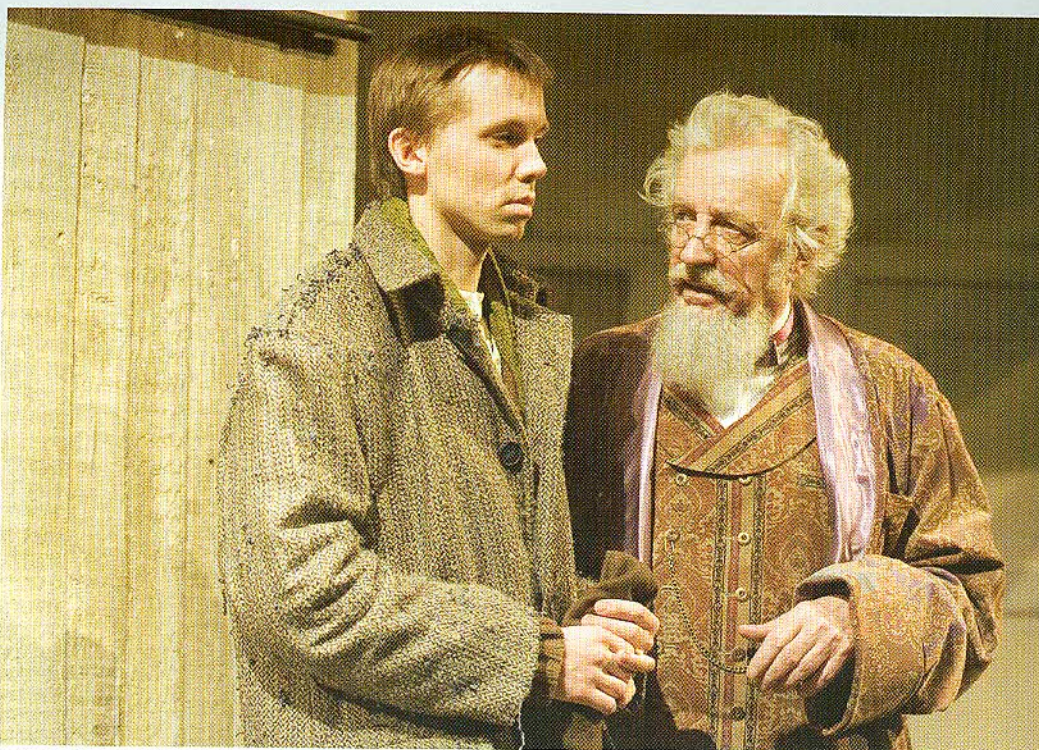
2. Martin McDonagh' „Padjamees“.

3. Hendrik Toompere „Savonarola tule- riit“. Tiit Ojasoo ja Ene-Liis Semperi „Julia“. Üks neid lavastusi, mille puhul on kahju vaid ühest asjast – et oled se- da juba näinud ja esimest korda enam ei tule. Elmo Nüganeni „Tõde ja õigus. Teine osa“, kui hea lavastuse mõõdu- puuks arvata see, et veedad mitu head tundi Põrgusaalis ja ei kahetse sellest minutitki.

4. Ojasoo-Semperi „Julia“ Draamateat- ris ja Rainer Sarneti „Ema“ (kunstnik Liina Keevallik) Von Krahlis (mõlema puhul nii muusikaline kujundus kui ka kunstnikutöö).

5. Liina Vahtrik lavastustes „Ainult võltsid jäävad ellu“ ja „Ema“; Marika Vaarik „Klammi sõjas“.

6. Kristjan Sarv (Mishima – Ojasoo – Semperi „Vahel on tunne, et elu saab otsa...“) – pühendunud, jõuline ja kirglik näitleja. Juhan Ulfsaki ja Mait Malmsteni hea vorm erinevates lavas- tustes.

Kriitikute arvates möödunud hooajal teist kohta vääriv lavastus „Tõde ja õigus. Teine osa“. Pildil: Argo Aadli (Indrek) ja Aarne Üksküla (härra Maurus).

7. Indrek Sammul ja Rain Simmul Linnateatri „Tões ja õiguses“, Jan Uuspõllu paavst „Savonarola tuleriidas“. „Punase Hanrahani“, „Tõe ja õiguse“ ja „Julia“ näitlejaansamblid tervikuna.

8. (Ei ole veel omandanud seda rütmi, et vaatan kõik ära, sellepärast ei saa kunstilise terviku osas sõna võtta.)

9. – 10. Umbusaldan sügavalt lähene mist, mille kohaselt kaasaegne teater on teater, kus laval peame nägema kusemas, oksendamast ja alasti liikumas narkomaane, viibima piinliku tunnistajana ranga peretüli juures, kuulama sundüürnike jauramist ja elama kaasa läbi põlenud karjääriinimeste romantilisele põgenemisele linnast maale. Ma ei leia, et mis tahes päeva- või ajakajalise teema eksponeerimine või nn räme šokeerimine määraks eos teatri kaasaegsuse.

Teater muudab sotsiaalse probleemi teatrimudeliks, mis kantakse hiljem

reaalsusele omakorda üle. Kusjuures mudel, mis luuakse, aetakse segi probleemi lahendusega. Elu ja kunsti vahetorkord on paratamatult nihkes, ent seda rohkem-vähem varjatud moel. Teema-valiku kõrval loeb pigem, kuidas teatrit tehakse. Teater võiks vaataja viia avastuslikule rännule teatri võimaluste juurde, selle asemel et kopeerida/parodeerida publitsistikat, tõsieluseriaali või krimikroonikat.

Vahel tundub, et klassika ja professionaalsus on väärtus iseeneses, mis kannatab välja ja õilistab igasuguse tasemega lavastust. Selline toimimine omab meil normaalsuse monopolit, see hirmutab ning kingib vahel mõned tõeliselt painajalikud tunnid teatris, ent sellekohase ängi väljendamine oleks absurditegu, sest kõik, samettoolidest, teenekast lavastajast, rahasummadest ja professionaalsetest näitlejatest väärrika

publikuni su ümber toetab normaalsuse koodi, et kõik on nii, nagu peab.

Samas ei poolda ka mõne noorema põlve kriitiku arukaotust iga kord, kui Von Krahlis või NO 99s midagi lavale tuleb. See rikub hea asja kuidagi ära.

11. Nägemata on palju, ent mul on kahju, et nägemata on Karusoo „Misjonärid“ ja Saaremäe „Johannese passioon“ Rakvere Teatris, VAT Teatri „Päl-tänava poisid“, Viinistu projekt „Põrgu värk“ ja „Taarka“ Obinitsas.

SVEN KARJA:

1. Andrus Kivirähi „Aabitsa kukk“, Mart Kivastiku „Savonarola tuleriit“, Kauksi Ülle „Taarka“.

2. Esmakordselt meie lavadel: David Greigi „Kosmonaudi viimane teade...“, vendade Presnjakovide „Terrorism“, Pirkko Saisio „Tundetud“. XX sajandi dramaturgia klassikast Arthur Milleri „Salemi nõiad“ ja Ariel Dorfmani „Surm ja tütarlaps“. Hooaja maailmaklassika afišš kujunes ootamatult hõredaks – vaid paar Shakespeare'i, üks Ibsen, üks Strindberg.

3. „Vahel on tunne, et elu saab otsa ja armastust polnudki“ oli selle tüki nimi, mis – olemata küll „puhta kunsti“ parameetrite põhjal teab mis šedööver – pani uskuma, et kõik polegi veel kadunud.

Tagasivaateliselt on oma koosmõjus üha olulisemaks muutunud Mati Undi viimaseks jäänud hooaja triloogia: „Ehitusmeister Solness“, „Surm ja tütarlaps“, „Deemon“.

4. Ardo Ran Varrese muusikalised kujudused, töö muusikajuhina, sel hooajal nähtutest „Savonarola tuleriit“ ja „Julia“. Iir Hermeliini kunstnikutööd – „Taarka“, „Tõde ja õigus. Teine osa“, „Suveöö unenägu“.

5. Marika Vaarik („Klammi sõda“), Mirtel Pohla („Julia“), Harriet Toompere („Surm ja tütarlaps“), Merle Jääger („Taarka“), Helena Merzin („Salemi nõiad“).

6. Tambet Tuisk, Rein Oja („Padjamees“), Tarvo Sõmer („Seitse samuraid“), Riho Kütsar („Salemi nõiad“), Lauri Kink („Diileri valik“).

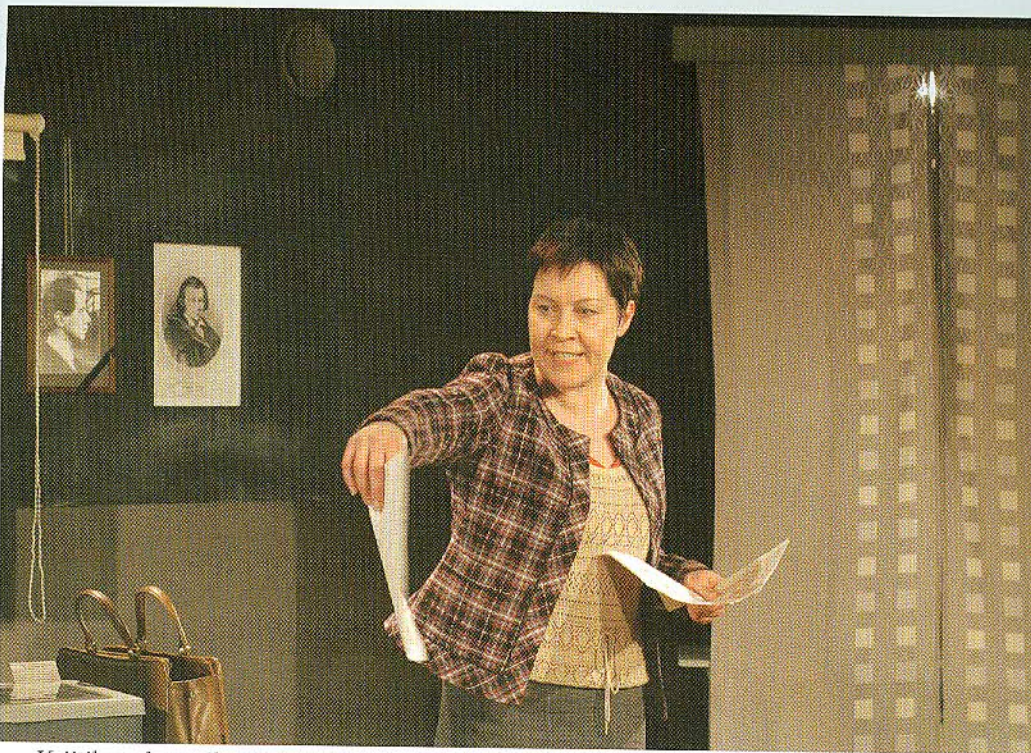
7. Andres Raag, Mart Koldits („Tõde ja õigus. Teine osa“), Marje Metsur („Taarka“), Hilje Murel („Terrorism“), Juhan Ulfsak („Ema“).

9. Teater nihkes ühiskonnast? Üks teljenihe ripub ära lihtsast asjaolust, et paratamatult pisike eesti teatrikehand peab vastama väga erisuguste vaatajarühmade ootustele – nii neile, kes eitavad teatrilaval igasugust olmet ja inimesuhete eritlusi, kui ka neile, kellele „Täismäng“ on jäänud elu tipp-teatrielamuseks. Samas pole need vaatajarühmad piisavalt aredalt välja kujunenud, et vastava profiiliga teater saaks olla kindel oma „sõnumi“ kohalejõudmises. Enamjaolt kommunikeerutakse pigem hea õnne peale.

Kriitika ja vaataja huvide nihestumine on muidugi iidne teema. Lõppenud hooaeg kergitas mitmel korral üles just kriitika objekti valiku teema. Võib mõista, miks kriitika jättis käsitlemata Eesti Draamateatri lavastuse „Kõik armastavad...“, raskem on aru saada, miks juhtus sama „Õmblejannadega“ – kummatigi on tegemist teatri publikumenukamate lavastustega. Nagu aru saan, on vaikumisi kokku lepitud, et Vana Baskini Teatrini eesti teatrikriitika ei „madaldu“, samas läheb kriitikond miskipärast alati elevile iga kodumaise muusikali valmimisel. Ei väida eelneva, nagu oleks kriitika poolt mõni oluline kunstisündmus maha magatud, aga mõnd lavastust tasuks ehk vaadelda ka sotsioloogilise fenomenina – mis selline teater ka väärt on, mida teatrikülasta ja t e g e l i k u l t tarbib?

10. Parim, et tänaseks päevaks on formeerunud ridamisi uuemaid ja päris uusi teatrilaseid institutsioone, kelle puhul võid olla kindel, et allapoole professionaalset miinimumi ja head mait-

Kriitikute lemmiknaisosatõtija Marika Vaarik (õpetaja Klamm) VAT Teatri lavastuses „Klammi sõda“. Autor Kai Hensel. Lavastaja Aare Toikka.

set ei laskuta selle egiidi all kunagi. NO 99 ja Von Krahl nagunii, aga ka Kanuti saal, „Theatrum“, Saueaugu teatritalu, „Baltoscandal“, Võru Teatriateljee, „Nargen Opera“, Emajõe Suveteater. 11. „Kosmonaudi viimane teade...“, „Kustutage kuuvalgus“. Nukuteater tervikuna.

ETERI KEKELIDZE:

2. George Orwelli „Loomade farm“.
3. „Julia“, „Tõde ja õigus“, „Seitse samuraid“.
4. Kunstnik Ervin Õunapuu („Savonarola tuleriit“).
5. Mirtel Pohla („Julia“).
6. Rain Simmul („Meeletu“), Argo Aadli („Tõde ja õigus. Teine osa“).
7. Indrek Sammul („Sebastian“ ja „Tõde ja õigus. Teine osa“), Rain Simmul („Tõde ja õigus. Teine osa“).

MADIS KOLK:

1. Mart Kivastiku koostöö Hendrik Toomperega, eriti „Põrgu värgis“, Merle Karusoo „Misjonärid“ ning Smuuli, Viidingu ja Liivi põhjal kokku põimitud „Johannese passioon“.
2. Martin McDonagh' „Padjamees“ ja Kai Henseli „Klammi sõda“.
3. Hendrik Toompere jun „Põrgu värk“ ja Tiit Ojasoo „Padjamees“ ning „Seitse samuraid“ (viimane koos Ene-Liis Semperiga).
4. Kunstnikutöödest Iir Hermeliini „Tõde ja õigus. Teine osa“ (kahjuks on veel nägemata „Vanemuise“ „Suveöö unenägu“), Ervin Õunapuu „Põrgu värk“ ja „Savonarola tuleriit“, Ene-Liis Semperi „Julia“ ja „Seitse samuraid“. Muusikalistest kujundustest Tiit Ojasoo ja Ardo Ran Varrese „Julia“ ning viimase „Savonarola tuleriit“. Kaspar Jancise ühendatud looming „Päl-tänava poistes“.

5. Marika Vaarik („Klammi sõda“), Kaie Mihkelson („Kustutage kuuvalgus“) ja Piret Laurimaa („Vee mälu“).
6. Rein Oja („Padjamees“ ja „Seitse samuraid“), Tõnu Oja („Aabitsa kukk“) ja Tarvo Sõmer („Boob teab“, „Misjõnär“) ja „Seitse samuraid“).
7. „Põrgu värgi“ trupp tervikuna, Rain Simmul, Indrek Sammul, Andres Ots ja Kalju Orro („Tõde ja õigus. Teine osa“).
8. Üht ja ainust ei oska esile tõsta. Ilusa algusega annab lootust NO 99.
9. – 10. Ega meie teater tervikuna just väga agaralt „õhus olevaga“ suhestuma ei kipu, kuid samas ei tahaks, et sellest teemast saaks mingi hüsteeriline pendel, mis kord teostub laval mõne valearvestusliku sotsiaalsuse lipu lehvitamisena, siis aga mõne lokaalset tähendust omava ja üksnes eksperimentaalsuse loosungit kandva klubiüritusena. Näited selle kohta, kuidas neid (näilisi) vastandpoolusi ühendada, pealegi nõnda, et ka publik on rahul, vt vastus 3. Eriti just Ojasoo puhul on korduvalt kõneldud uuest teatrist ja uuest näitlemisest. Usun aga, et isegi kui seda „uut“ mitte rõhutada, ei muutu määratlus sellest solvavaks, küll aga täpsemaks. Niisiis, möödunud hooajal rõõmustasid need lavastused, mis näitasid tahet teatri teatripärasust ära tunda, (taas)avastada, edasi arendada ning edastada nii sotsiaalset kui ka esteetilist uuenduslikkust teatrispetsiifikast lähtudes. Kõlab nagu käibetõde, aga praktikas siiski mitte nii tihti esinev.
11. „Meeletu“, „Õmblejannad“, „Suur kuri hunt“, „Kosmonaudi viimane teade...“.

GERDA KORDEMETS:

1. Jaan Tätte „Meeletu“ (Tallinna Linna-teater), Mart Kivastiku „Põrgu wärk“ (MTÜ Ühendus R.A.A.A.M.) ja „Savonarola tuleriit“ (Eesti Draamateater).
2. Pirkko Saisio „Tundetud“ (Rakvere Teater), Kai Henseli „Klammi sõda“ (VAT Teater).

3. Elmo Nüganeni „Tõde ja õigus. Teine osa“ (Tallinna Linnateater), Hendrik Toompere jun „Põrgu wärk“ (MTÜ Ühendus R.A.A.A.M.).

4. Kujundus: lir Hermeliin ja muusikaline kujundus: Riina Roose – „Tõde ja õigus. Teine osa“ Tallinna Linnateatris. Kujundus: Ervin Õunapuu – „Põrgu wärk“ (MTÜ Ühendus R.A.A.A.M.), „Savonarola tuleriit“ ja „Kevade“ (Eesti Draamateater).

5. Marika Vaariku õpetaja Klamm („Klammi sõda“) ja Karin Kask („Teatriromans“).

6. Rain Simmul („Meeletu“).

7. Mart Kolditsa Vürst Bebutov ja Rain Simmuli Slopašev („Tõde ja õigus. Teine osa“), Allan Noormetsa Meinart („Meeletu“), Hendrik Toompere jun Leonardo da Vinci („Savonarola tuleriit“).

9. Kindlasti ei ole tegu pseudoprobleemiga. Aga ehk on pendel juba lõpus ära käinud, sest kontakt reaalse maailmaga on nii mõneski lavaloo juba tekkinud (näiteks „Meeletu“, „Põrgu wärk“, „Tundetud“, „Johannese passioon“, „Klammi sõda“, „Päl-tänava poisid“).

10. Kõige masendavam ongi, et ikka veel ei taha eriti midagi kommenteerida, suurt miski ei tee rõõmu ega kurvasta või vihasta... Tundub endiselt, et kultuurikriitika on võõrandunud nii kultuurist kui ka elust.

Ühelt poolt võib probleem olla selles, et teater ei anna diskussiooninaet, teisalt prevaleerib kriitikas teatav üleolev suhtumine teatrisse.

11. „Aabitsa kukk“, „Padjamees“, „Taarka“, „Vee mälu“, „Misjõnär“, „Ainult võltsid jäävad ellu“... ilmselt on neid veel.

JAANUS KULLI:

1. Jaan Tätte „Meeletu“ Tallinna Linna-teatris, Mart Kivastiku „Savonarola tuleriit“ Eesti Draamateatris ja „Põrgu wärk“ Viinistu kunstimuuseumis.

2. Kai Henseli „Klammi sõda“ VAT Teatris.

3. Elmo Nüganeni „Tõde ja õigus. Teine

Kriitikute lemmikmeesosatäitja Rain Simmul (Mina) Tallinna Linnateatri lavastuses „Meeletu“. Autor Jaan Tättte. Lavastaja Eva Klemets.

osa“ Tallinna Linnateatris; Madis Kalmeti „Vee mälu“ Pärnu „Endlas“, Üllar Saaremäe „Johannese passioon“ Rakvere Teatris, Hendrik Toompere jun „Põrgu värk“ Viinistu kunstimuuseumis; Tiit Ojasoo „Julia“, Priit Pedajase „Suveöö unenägu“ ja „Kevade“ Eesti Draamateatris.

4. Muusikaline kujundus: Tiit Ojasoo „Julia“ ja Ardo Ran Varrese „Savonarola tuleriit“ Eesti Draamateatris.

Kunstnikutöö: Iir Hermeliini „Tõde ja õigus“ Tallinna Linnateatris; Kristi Lepiku „Johannese passioon“ Rakvere Teatris; Ervin Õunapuu „Põrgu värk“ Viinistu kunstimuuseumis ja „Savonarola tuleriit“ Eesti Draamateatris.

5. Marika Vaariku õpetaja Klamm („Klammi sõda“), Kaie Mihkelsoni Naine („Kustutage kuuvalgus“).

6. Rain Simmul „Meeletus“, Ain Lutsepa Kipps („Naine mustas“) ja Mait Malmsteni Savonarola („Savonarola tuleriit“); Rain Simmuli Slopašev ja Kalju Orro Voitinski „Tões ja õiguses“.

7. Mart Kolditsa vürst Bebutov ja Andres Raagi Kopfschneider „Tões ja õiguses“.

9. Pigem on see pseudoprobleem.

10. Korraga on saanud silmanähtavalt kaelakandvaks Mart Kivastiku ja Hendrik Toompere jun koostöö. Nii Draamateatris („Savonarola tuleriit“) kui eriti Viinistus, kus teist aastat järjepanu sünnib hooaja üks märkimisväärsemaid lavastusi – „Põrgu värk“.

Nii tahaks tegelikult terve „Põrgu värgi“ trupi eraldi välja tuua, nagu ka „Tõe ja õiguse“ trupi, kus üleüldse raske kui mitte võimatu lahterdada paljud rollid pea- või kõrvalosadeks.

Vene Draamateatri puhul on see nüüd küll tagantjärele tarkus või rusikatega vehkimine pärast kaklust, sest tänaseks on Eduard Toman kunstilise juhi kohalt lahkunud, aga seda enam loodaks, et teatri juhtkonnal on oaidu hoida lubamast lavale sedavõrd nõrka materjali (ja ka lavastust), nagu oli suvelavastusena reklaamitud „Kuidas armastada keisrinnat“. Kui aga selle lavastusega taheti need vähesedki eestlased, kes sinna aeg-ajalt satuvad, tulevikus eemale peletada, siis see eesmärk sai kuhjaga täidetud.

Mäletan, kuidas mõni aasta tagasi Eesti Draamateatri remondi ajal rääkis Priit Pedajas oma maja tähtsusest ja tähendusest, samas kui ED-d polnud ju kuskile pühitud, see seisis vaid pool aastat tellingutes. Mida selles kontekstis peaks rääkima Eino Baskin, kes hops! ühel päeval ennast taas tänavalt leidis.

Kutsuti vaatama lavastust „Pianoola ehk mehaaniline klaver“ Linnateatris, sest selle esietendusest möödus kümme aastat. Läksin. Seina peal oli väljas, kui palju näitlejaid on nende aastate jooksul lavastusest läbi käinud, mõni ühest rollist teise üle kasvanud. Lavastus ise oli aga selline, nagu oleks just-just jõutud kümnenda mängukorrani ja ka kõige peenemad nüansid ja väiksemadki misansteenid paika loksunud.

11. Rahvusoper „Estonia“ ja Nukuteatri lavastused, „Tundetuse“ Rakvere Teatris, „Suveöö unenägu“ Leigo järvel, „Vladimiri väljak“ ja „Suur kuri hunt“ „Vanemuises“.

VALLE-STEN MAISTE:

1. Eriti Merle Karusoo „Misjonärid“, aga ka „Johannese passioon“ Rakvere Teatris.
2. Martin McDonagh' „Padjamees“. Aga ka Edward Albee „Kits“ ja Kai Henseli „Klammi sõda“.
3. Eriti Rainer Sarneti „Ema“ Von Krahli Teatris, aga ka Tiit Ojasoo „Pad-

jamees“ teatris NO 99 ja suurüllatusena Kadi Tudre „Õmblejannad“ Draamateatris.

„Julia“ ei ole loomulikult halb ega keskpärane lavastus, kuid ühe vormiliselt õnnestunud noortetüki korduv auhindamine ja asetamine teatripildi keskmesse tundub siiski arusaamatu ja kohatu. Ei mõista, kuidas mitu täiskasvanud ja kogenud teatrikriitikute žüriid saavad „Finis nihilit“ ja „Juliat“ koos hinnates teha valiku viimase kasuks.

Ja lõpuks Mati Undi „Surm ja tütarlaps“. Vaatamata lavastuse rabadusele ja Polanski filmi hiilgavale jäljele oli selles lavastuses ikkagi olemas kõik see, mille pärast võib-olla üldse teatris käima hakkasin ja mis moodustas minu ja küllap paljude jaoks meie üleminekuaja teatri kõige erutavama tuuma, millega sai koos kasvatud, kujunetud, end haritud ja mille najal elu, ümbritsevat ning inimesi mõistetud. Selles lavastuses olid pöörased *mix'id*, ülima kunstlikkuse ja teiselt poolt naturalistliku tooruse kokkusulamine ning kõrge ja madalaga mängimine, millist vabadust vaid end kõikjal kodusena tundev geenius saab endale lubada. Oli hullust ja lihtsust, ülevust ja robustsust, kaunist ja banaalset, mis ometi ei tõrkunud alla minemast. Ning Harriet Toompere mängis küsitavustele vaatamata kohati sel näitlejavahendite harva nähtaval piiril, milleni vaid Mati Unt oma näitlejaid, eriti naisnäitlejaid mõistis viia. Meest, kelle töödes oli enam kui pool sellest, mis taasiseseisvunud Eesti teatris üldse oluline, ei ole enam. Kindlasti elab tema mõju paljudes, kuid kindlasti jääb maha ka tühjus, millel võtavad koha sisse hallus, igavus ja rutiin. Ka kriitikutöös. Kardetavasti on selliseid, kes olid ja jäävadki asendamatuks.

4. Tiit Ojasoo ja Ene-Liis Semperi koostöö „Julias“ ja „Seitsmes samurais“. Esimese muusikaosas siis ka Ardo Ran Varres.

5. Pille Lukin jt õmblejannad. Liina Vahtrik „Emas“.
6. Juhan Ulfsak „Emas“, Ain Lutsepp „Õmblejannades“, Jan Uuspõld „Savonarolas“.
7. Taavi Eelmaa Sid Vicious. Mait Malmsteni lavalolek tõstab tuntavalt iga tüki mõjuvust, olgu pea- või kõrvalosas. Huvitavad olid Arno ja Köstri kujud „Kevades“ mitte ainult rollide (Lauri Lagle, Tõnu Kark), vaid ka uudse lavastajalähenedamise poolest. Sepo Seeman Kristusena „Piiblis kahe tunniga“. Tiit Sukk episoodiliselt „Savonarolas“ ja „Julias“.
8. Pole mingi üllatus, et siinkirjutaja arvates ei teki küsimust, kas ühiskondlikult ülal peetava teatri repertuaar on ka kohane, vaid Von Krahlis ja esimese hooaja põhjal ka NO-teatris.
9. Minu arvates ei ole teatri kaugene mine ühiskonnas toimuvast olnud kunagi nii problemaatiline kui suure osa teatri tähendusetus esteetilise avangardi või siis lihtsalt kõrgetasemelise kunstisündmuse mõttes. Teater kui institutsioon tervikuna on kaldunud ikka enam meelelahutusasutuse kui ühiskonna peegli ja kunstilise avangardi rolli täitma. Muutusi ja nihkeid teatripildi eri osades muidugi on, kuid tervikut silmas pidades näib toimivat siiski vaid nokk kinni – saba lahti efekt.
10. Rõõm on muidugi NO-teatri sünd ja Von Krahli Teatri stabiilne kõrgvorm ka näitlejatöid silmas pidades. Krahlis puhul räägiti aastaid avangardsete efektide nimel näitleja ohvriks toomisest. Kuid juba mitu hooaega järjest tasub Von Krahlis mitte ainult lihtsalt tasemel näitlejatöid, vaid ka hooaja esile tõusvaid osatäitjasi kaema minna.

Mureks on lodev kriitikapilt. Praktiliselt täiesti korrastamata esmamuljed moodustavad teatrikriitika silmatorkava lõviosa. Tunnen igatsust aegade järele, mil sagedasti võttis sõna veel Lilian Vellerand, kelle puhul põhjalikule teatri

tundmisele lisandus alati keskmisest sügavamale kütündiv sisuline mõtestus. Tunnen puudust ka kauaaegse teatri vaatamise kogemusega vana kooli humanistide ja psühholoogilise realismi austajate tuntavast kõrvaletõmbumisest. Jagamata nende esteetilisi veendumusi, tajun kaasajas puudust viidatud kriitika süvenemisvõime ja -tahte üle. Uskusin kunagi, et noore kriitikute põlvkonna pealekasvamine aitab teatril sisuliselt uueneda. Uue põlvkonna pakutavad hõredad viited popkultuurile ei kompenseeri aga lodeva kriitika pinnatust ja suvalisust.

11. „Aabitsa kukk“, „Impro 3“, „Vladimiri väljak“, „Salemi nõiad“, „Taarka“, „Terrorism“, „Orkester“, „Diileri valik“, „Boob teab“, „Soolaev“, „Põrgu värk“, „Kustutage kuuvalgus“ jmt.

REET NEIMAR:

1. „Misjonärid“ (Merle Karusoo) ja „Johannese passioon“ (kavalehel pole tekstimontaaži autorit märgitud, kas tõesti lavastaja Üllar Saaremäe ükski, ilma kaasestajate ja „kirjandusnimeste“ Toomas Suumani ja Urmas Lennuki osaluseta?). Kumbki pole tavamõistes näidend. Ja mõlemad on Rakvere Teatri repertuaaris.
2. Seekord saab tõesti vastata otsesõnu küsimusele „ootamatuim“: „Seitse samuraid“ (NO-teatris) ja Maksim Gorki „Ema“ (Von Krahlis). Ning kumbki pole näidend.
3. Elamusmuljena on esikohal Hendrik Toompere „Põrgu värk“ (Viinistu katlamajas). Tagantjärele raskesti seletatav ja oponentidele ratsionaalselt vastatav. Mart Kivastiku alusteksti ei kiida, aga ilmselt on see siis trupis vallandanud sellise fantaasia ja mängulise inspiratsiooni, et etendusel käivitus lausa jumalik näitlejamängu pillerkaar, ja sellega kaasa rõõmustades polnud kohapeal kahtluse varjugi, et see on hea teater. Kusjuures tegemist ei ole ainult nalja-

kate sketšide või etüüdide reaga, lavastuse struktuur on täpne, keerukalt põimitud ja mitmeplaaniline. Ühe hingamisega meisterlik tervik. Sisuliselt päris kindlasti ja seekord ka huvitava vormilise teostuse poolest hindan kõrgelt Merle Karusoo „Misjonäre“. Kahe pealkirja alt – „Julia“ ja „Tõde ja õigus. Teine osa“ – võib leida küll väga erinevat, kuid täidetud, teostatud teatriideed, Tiit Ojasoo/Ene-Liis Semperi ning Elmo Nüganeni kavatsused on vähemalt 80% ulatuses laval realiseeritud, mis ongi professionaalse režii tunnus. Kas ühe või teise teatrimudeli kirglikud pooldajad ja vaenajad tõesti soovivad, et meil tehtaks ainult ühtemoodi teatrit? Mina pole seda küll kunagi igatsenud. Üllatas „Johannese passioon“ (Üllar Saaremäe), tekitades mõtteid ühiskonnast, ajaloost, rahvusest ja loojatest ning võimaldades avastamisrõõmu Liivi – Smuuli – Viidingu tekstide kokkukõlamisest ja esitajatest. Vist leidis ka üht-teist ülearust.

4. Ilmselt on praegu eelis neil juhtumitel, kus muusika on sedavõrd domineerivalt tervikkoe osa, et ilma just sellise muusikata lavastust kui niisugust üldse ei saakski eksisteerida („Taarka“, „Lemminkäinen“, aga ka „Julia“).

Stsenograafia on ideaalis ammu sellise funktsionaalsuseni jõudnud, olgu siis seekord ka kunstnikutööst just see aspekt (mitme teise võimaliku kriteeriumi kõrval) esile tõstetud: „Julia“ ja „Seitsme samurai“ (mõlemad Ene-Liis Semper) kõrval veel „Ugala“ „Aarete saar“ (Jaak Vaus). Nähtavasti siis ka „Taarka“ taimekasvatusidee (Iir Hermeliin).

5. Kaalun mitmeid üllatusrolle – Mirtel Pohla „Julias“, Liina Vahtrik „Emas“, Helena Merzin „Salemi nõidades“, Piret Laurimaa ja Piret Rauk „Vee mälus“ – ning jõuan otsusele, et üle kõige tuleb tunnustada näitleja tippvormis püsimist: Kaie Mihkelson („Julia“; „Kus-

tutage kuuvalgus“ Saueaugu teatritalus). Omaette fenomen omas žanris on Anne Tüرنpu („Lemminkäinen“). Mõistan, et ta laad võib ka mitte meeldida, mõjuda ülepingsutatult, kuid kogeda säärase sisseelamisjõuga ja samal ajal ka vastavat hääletehnikat valdavalt võimsust ja sugereerivat intensiivsust, seda enam siis naisinimese puhul, on meie teatris siiski harv nähtus.

6. Aarne Üksküla uus, inimlikult positiivne Maurus, kelle tegelikud suhtumised, aga ka läbinähtavad kavalused, abituded ja vead sundsituatsioonides on vägagi mõistetavad. Ilmunud kriitikas on see teistmoodi-tõlgendus jäänud seni avamata või koguni avastamata – aga siis ju tihtlasi ka seekordse kogutõlgenduse vaatenurk. Imestan, et enamik seniseid kirjutajaid oleks nagu lähtunud Panso – Eskola Maurusest, mida nad ei saa ise näinud olla. (Kas on lehitsetud „Inimese ja jumala“ raamatut? Või õpitakse seda tänapäeval koolis kui ainuvõimalikku arusaama?) „Põrgu värgi“ mehi tahan ükskõik loetleda: Jan Uuspõld, Hendrik Toompere, Mait Malmsten, Tiit Sukk, Margus Prangel, Raimo Pass, Sulev Teppart. Osaliselt kattub see trupp „Julia“ toreda meeskonnaga, kuid teatrilaadide vahe on selles, et kui Viinistul Viiralti-nimelises burleskses absurdis sündisid siiski ka rollid, siis „Julia“ lavastajapartituur võimaldab näitlejail tekitada vaid säre-vaid hetki. Tõelist hõõguvat pinget tajusin kohati „Padjamehes“ Tambet Tuisu – Rein Oja stseenides. Kiitust väärrib Tõnu Oja monoloog „Aabitsa kukk“, loodetavasti viimane teismeline selle näitleja pikaks veninud noorukiamp-luaas – koondrolli kvintessents ja ühe loomeetapi lõpp. Rain Simmuli meele-tult võluv monoloog „Meeletus“ oli ebaühtlasem, vajudes vähemalt nähtud etendusel vahepeal ära suhte ebamää-rasusse (autori? lavastaja analüüsi? näitleja väsimise? kelle viga?). Rakveres